

УДК 37.035.3:372.874

**ПЕДАГОГІЧНИЙ ДИЗАЙН ЯК СУЧАСНИЙ ДИДАКТИЧНИЙ НАПРЯМ
У ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ ХУДОЖНИКІВ**

кандидат педагогічних наук, доцент, Близнюк М. М.

Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова,
Україна, Київ

У пропонованій публікації розглянуто і досліджено педагогічний дизайн як сучасний дидактичний напрям підготовки майбутніх художників декоративно-прикладного мистецтва на основі інформаційних технологій. Обґрунтовується положення, згідно якого педагогічний дизайн можна вважати неодмінною складовою, що має враховуватися при проектуванні сучасних засобів навчання. Побудовані на основі моделей педагогічного дизайну, електронні освітні ресурси зможуть найбільш ефективно передавати навчальний матеріал та створювати умови для його якісного засвоєння особами, які навчаються. Одним із подальших напрямів наукового пошуку передбачається подальший аналіз існуючих моделей педагогічного дизайну та визначення їх основних компонентів, важливих для проектування сучасних засобів навчання.

Ключові слова: Педагогічний дизайн, педагогічна технологія, майбутній художник, декоративно-прикладне мистецтво, мультимедійність.

Близнюк М. М. Педагогический дизайн как современное дидактическое направление в подготовке будущих художников/ Национальный педагогический университет имени М. П. Драгоманова, Украина, Киев

В предлагаемой публикации рассмотрены и исследованы педагогический дизайн как современное дидактическое направление подготовки будущих художников декоративно-прикладного искусства на основе информационных технологий. Обосновывается положение, согласно которому педагогический дизайн можно считать неременной составляющей, что должно учитываться при проектировании современных средств обучения. Построенные на основе моделей педагогического дизайна, электронные образовательные ресурсы смогут наиболее эффективно передавать учебный материал и создавать условия для его качественного усвоения обучающимися лицами. Одним из дальнейших направлений научного поиска предполагается дальнейший анализ существующих моделей педагогического дизайна и определения их основных компонентов, важных для проектирования современных средств обучения.

Ключевые слова: Педагогический дизайн, педагогическая технология, будущий художник, декоративно-прикладное искусство, мультимедийность.

Blyzniuk M. M. Pedagogical design as a modern didactic direction in preparation of future artists/ M. P. Drahomanov National Pedagogical University, Ukraine, Kiev

The proposed publication examines and examines pedagogical design as a modern didactic direction of training of future artists of arts and crafts on the basis of information technologies. The article substantiates the position that pedagogical design can be regarded as an integral part that should be taken into account when designing modern teaching aids. Based on models of pedagogical design, electronic educational resources will be able to transmit the teaching material most effectively and create conditions for its qualitative assimilation by the

learners. One of the further directions of scientific research is the further analysis of existing models of pedagogical design and the identification of their main components important for the design of modern teaching aids.

Key words: pedagogical design, pedagogical technology, future artist, decorative and applied art, multimedia.

Вступ. Підготовка майбутніх художників декоративно-прикладного мистецтва концентрується на питаннях створення оптимальних умов забезпечення особистісно-діяльнісного, інноваційно-проектного, культурологічного підходів до організації навчання. Вирішення означених проблем спрямовує на пошук освітніх стратегій комплексного, міждисциплінарного, інтегративного характеру. Такою стратегією може виступати педагогічний дизайн, який розглядаємо як оптимальне поєднання досвіду педагогічного проектування та здобутків соціального дизайну.

Побудова освітнього процесу, відповідно до вимог сьогодення, передбачає широке впровадження в процес навчання інформаційно-комунікаційних технологій, що, в свою чергу, зумовлює пошук відповідних шляхів, умов та методів його реалізації. Одним із найрезультативніших способів забезпечення ефективної організації навчального процесу із застосування інформаційних технологій є використання теорій та моделей педагогічного дизайну.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Педагогічні дослідження проблем становлення проектної культури та педагогічного проектування представлені в працях В. Бедерханова, В. Безрукова, В. Беспалько, В. Гінецинського, Є. Полата, В. Сластьоніна, В. Серікова. Фактори розвитку інноваційної активності особистості досліджувались в працях К. Ангеловськи, Э. Роджерс, С. Коновець, Л. Корастильова, О. Советова, А. Хон, М. Кроз. Проблеми розробки та

впровадження педагогічних технологій в навчальний процес розглядали Т. Ільїна, М. Нікандров, М. Кларін, А. Ромізовський, Н. Тализіна, Ю. Машбиць, О. Уваров. Науковці зауважують на перспективах розвитку педагогічного дизайну як методологічної основи поліпшення педагогічного процесу, що зумовлює необхідність подальшої розробки теорії та методики педагогічного дизайну.

Педагогічний дизайн – це явище, що широко застосовується в освітній практиці зарубіжжя, проте є новаторським на теренах нашої країни. В. Ю. Биков, В. М. Кухаренко, Н. Г. Сиротенко, О. В. Рибалко, Ю. М. Богачков зазначають, що словосполучення "педагогічний дизайн" порівняно нечасто використовується вітчизняними розробниками навчальних матеріалів, його аналогом є "проекування навчання". Досліджували педагогічний дизайн А. С. Байков, К. Г. Кречетніков, Н. А. Оганесянц, А. Ю. Уваров, Б. Мергел, Г. Сіменс, В. П. Тищенко та ін.

Мета статті полягає у дослідженні педагогічного дизайну як сучасного дидактичного напрямку підготовки майбутніх художників декоративно-прикладного мистецтва на основі інформаційних технологій.

Виклад основного матеріалу дослідження. Педагогічні напрацювання демонструють зорієнтованість на вирішення окремих проблем і створення конкретизованих, сталих педагогічних технологій. Але в умовах зростаючої невизначеності та складності проблем, постійного оновлення змістовного компоненту освіти, найбільш актуальними стають міждисциплінарні та проблемно-зорієнтовані підходи до організації освітнього простору, які ґрунтуються на системному мисленні та «гібридному інтелекті» [1, с.51].

Глобалізаційні та євроінтеграційні процеси спонукають дослідників до формулювання сутності педагогічного дизайну неоднозначно. Вітчизняні вчені традиційно зорієнтовані на проектування теоретичних моделей навчального процесу в освітніх закладах: проектування педагогічних систем, проектування змісту навчання, проектування в загальноосвітніх і вищих навчальних закладах [5]. У досвіді зарубіжних країн ж виокремлюється педагогічний дизайн [6, 7]. В європейських навчальних закладах надається пріоритетне значення художньому проектуванню навчального середовища (дизайну інтер'єрів і ландшафтів) і, зокрема, навчально-методичному забезпеченню (графічному дизайну підручників, посібників), фірмовому стилю навчальних закладів (дизайну костюмів студентів).

Існує низка підходів до визначення педагогічного дизайну, найбільш повним є трактування, пропонуване Лабораторією прикладних досліджень "Навчальний і педагогічний дизайн" (США) [2], що розглядає педагогічний дизайн як:

- процес аналізу потреб і цілей навчання та розробку систем викладання для задоволення цих потреб;

- галузь знань, в рамках якої досліджується і розробляється теорія про педагогічні стратегії, а також процес їх розробки і реалізації; науку про створення підходів для розробки, реалізації, оцінки і збереження ситуацій, що забезпечують процес вивчення предметних блоків;

- реальність – від появи ідеї, що закладає основи педагогічної ситуації, до проведення аналізу та перевірки результатів щодо відповідності базовим потребам.

Педагогічний дизайн (за визначенням О. Ю. Уварова) – це зведене в систему використання знань (принципів) про ефективну

навчальну роботу (учіння і навчання) в процесі проектування, розробки, оцінки і використання навчальних матеріалів. Він же розтлумачує термін “педагогічний дизайн” наступним чином: “галузь, у межах якої пропонуються конкретні педагогічні дії для досягнення бажаних педагогічних результатів; процес прийняття рішень про найкращі педагогічні методи для здійснення бажаних змін у знаннях і навичках з урахуванням конкретного змісту курсу і цільової аудиторії” [3, с. 9].

Педагогічний дизайн базується також на принципах науковості, наочності, доступності, безперервності і наступності, оглядовості мислення і комфортності та надає інформацію стосовно побудови навчального процесу, розглядає змістовну частину навчання, співставляє теорію і практику, базуючись на даних теорії навчання, оперує апробованими моделями, які дають можливість адаптуватися до відповідних умов [4, с.79].

Педагогічний дизайн (навчальне проектування) – це метод реалізації проектувальної функції дидактики, яку виконують освітні стандарти, зорієнтовані на художньо-естетичні, лаконічні і ємкі способи передачі інформації її носіями: вербальними, графічними, структурними (речовинними). Навчальний дизайн або проектування навчальних систем (ISD: Instructional Systems Design) є практикою створення навчального досвіду, який робить набуття знань і навичок більш ефективним, дієвим і привабливим [8, с.136].

Основна ціль педагогічного дизайну, як визначає К.Г. Кречетников, – створювати і підтримувати для особи, яка навчається, середовище, в якому на основі найбільш раціонального представлення, взаємозв'язку і сумісності різних типів освітніх ресурсів, забезпечується психологічно комфортний і педагогічно обґрунтований розвиток суб'єктів навчання [9].

У країнах зарубіжжя, зокрема в США, теорії та моделі педагогічного дизайну з успіхом застосовуються вже кілька десятиліть. Як зазначає Б. Мергел, історія педагогічного дизайну являє собою теоретичне обґрунтування та практичну організацію навчального процесу з застосуванням різноманітних способів донесення знань особі, яка навчається, задля покращення ефективності навчання [10].

З ускладненням технічного процесу, особливо з використанням новітніх інформаційних, зокрема мультимедійних технологій при розробці та реалізації освітнього процесу, змінювалися вимоги та підходи до розуміння педагогічного дизайну. Проте, думки науковців однакові стосовно його доцільності. О. Тихомирова [4] хоча і зазначає, що в класичному педагогічному дизайні не говориться про новітні освітні технології, його концепції настільки інтуїтивно зрозумілі, що дозволяють максимально ефективно передавати знання і в електронній освіті. Г. Сіменс наголошує на безпосередній важливості педагогічного дизайну при електронному навчанні і визначає його як одну з найкрупніших категорій, що ставить на центральне місце не технології, а навчання [11]. На його думку, головне завдання педагогічного дизайну обслуговувати навчальні потреби та успіх осіб, які навчаються, через ефективне представлення вмісту і заохочення до взаємодії.

І. М. Сапуглецев визнає педагогічний дизайн основним напрямом інформатизації освіти, що сприяє проектуванню педагогічних технологій, орієнтованих на розвиток інтелектуального потенціалу осіб, які навчаються, на формування умінь самостійно набувати знання, здійснювати різноманітні види самостійної діяльності по збору, обробці, передачі, продукуванню навчального матеріалу [12]. На його думку, основна ціль педагогічного дизайну полягає в

конструюванні педагогічного процесу, направлено на освоєння і перетворення освітнього середовища, орієнтованого на розвиток особистості.

О. І. Пушкар, Т. І. Лепейко під педагогічним дизайном розуміють "систематичне конструювання архітектури контенту навчальної дисципліни і сценарію інтерактивної взаємодії учня з контентом для досягнення заданих дидактичних цілей" [13, с.178].

Наведені визначення демонструють, що педагогічний дизайн є особистісно-орієнтованою технологією, що реалізовується для задоволення потреб та розвитку особи, яка навчається, а відтак обов'язково має враховувати не лише технічний аспект виконання, а й психолого-педагогічні засади. В центрі педагогічного дизайну знаходиться педагогічний процес як такий, умови ефективного навчання і виховання, педагогічні технології, форми взаємодії тощо [4].

При розробленні електронних освітніх ресурсів педагогічний дизайн включає три аспекти [14]: інформаційний, інтерактивний, графічний дизайн. Згідно з визначеннями А. С. Байкова, інформаційний дизайн – це процес структурування інформації, її змісту з ціллю більш ефективної роботи з інформацією, оптимального її сприйняття і розуміння користувачем. Інтерактивний дизайн – це процес розроблення механізму інформаційної взаємодії користувача з електронними освітніми засобами навігації та інтерактивними об'єктами. Графічний дизайн – це процес створення візуального стилю інтерфейсу користувача програми за допомогою поєднання кольорів, шрифтів і композиції усіх компонентів інтерфейсу для забезпечення ефективного отримання інформації і взаємодії користувача зі створеною програмою.

Термін “педагогічний дизайн” – збірне поняття для позначення напрямку педагогічної науки і практики, що вивчає питання розробки навчальних матеріалів, формування навчального середовища і побудови ефективного навчального процесу. На Заході цей термін поділяють на структурні частини: наприклад, instructional design (розробка навчальних матеріалів), learning design (розробка навчального процесу), learning environment design (розробка навчального середовища). У нашому контексті поняття “педагогічний дизайн” містить у собі всі перелічені компоненти.

Педагогічний дизайн поступово наближується до безпосередніх учасників педагогічного процесу. Викладачі зосереджуються на впровадженні варіативної проектної методології, моделюванні педагогічних та дидактичних систем, використанні гнучких технологій навчання, спрямованих на становлення проектної культури майбутнього фахівця. Теоретичні здобутки дизайну соціокультурної спрямованості постіндустріальної епохи здатні розкрити новий ракурс вирішення педагогічних проблем. Такий підхід дозволяє розглядати суб'єкт навчання як «метаіндивідуальність» із складними інтегральними якостями, становлення яких відбувається в освітньому та соціокультурному просторі.

Висновки. Педагогічний дизайн можна вважати неодмінною складовою, що має враховуватися при проектуванні сучасних засобів навчання. Побудовані на основі моделей педагогічного дизайну, електронні освітні ресурси зможуть найбільш ефективно передавати навчальний матеріал та створювати умови для його якісного засвоєння особами, які навчаються. Одним із подальших напрямів наукового пошуку передбачається подальший аналіз існуючих моделей педагогічного дизайну та визначення їх основних

компонентів, важливих для проектування сучасних засобів навчання майбутніх художників декоративно-прикладного мистецтва.

Література:

1. Чирва О. Ч. Педагогічний дизайн як стратегія становлення проектної культури дизайнера / О. Ч. Чирва // Вісник Харківської державної академії дизайну і мистецтв. Мистецтвознавство. Архитектура. – 2013. – № 3. – С. 51-53. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/had_2013_3_15.
2. *Definitions of Instructional Design* [Електронний ресурс] / Education University of Michigan. – Режим доступу : <http://www.umich.edu/~ed626/define.html>.
3. Уваров А. Ю. Педагогический дизайн [Текст] / А. Ю. Уваров // Информатика. – 2003. – №30. – С. 2 – 31.
4. Денисенко С. М. Педагогічний дизайн у сучасному освітньому процесі. Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка (3 (81)), 2015. – С. 79-83.
5. Нагаева И.А. Педагогический дизайн и педагогическое проектирование: проблемы и перспективы / И.А. Нагаева // Информатизация и связь. – 2012. - № 4 – С. 61–64
6. Аствацатуров Г. Педагогический дизайн мультимедийного урока / Г. Аствацатуров // Учитель. - 2006. - № 6. - С. 10-15
7. Буланова Т. В. Педагогический дизайн информационной учебной среды / Т. В. Буланова, В. А. Стародубцев, О. Б. Шамина // Проблемы информатики. – 2012. - № 5. – С. 208–212.
8. Тименко В. П. Педагогічний дизайн у вищих професійних навчальних закладах технічного профілю / В. П.Тименко// Матеріали Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції «Дизайн-

освіта майбутніх фахівців на сучасному етапі освітньої практики».
– Секція № 3. Інформаційні технології в дизайн-освіті. – С. 133-147.

9. Кречетников К. Г. Педагогический дизайн и его значение для информационных образовательных технологий: [материалы XVI Междунар. конф. "Применение новых технологий в образовании" (Троицк, 28-29 июня 2005 г.) [Электронный ресурс] / К. Г. Кречетников. – Режим доступа: <http://ito.edu.ru/2005/Troitsk/2/2-0-9.html>.

10. Mergel B. (1998). *Instructional Design & Learning Theory* [Электронный ресурс] / B. Mergel. – Режим доступа: <http://www.usask.ca/education/coursework/802papers/mergel/brenda.htm>.

11. Siemens G. (2002). *Instructional Design in Elearning* [Электронный ресурс] / G. Siemens. – Режим доступа: <http://www.elearnspace.org/Articles/InstructionalDesign.htm>.

12. Сапуглецев И. Н. Педагогический дизайн в условиях ИКТ-инфраструктуры образовательной среды [Электронный ресурс] / И. Н. Сапуглецев // *Инновационные направления в педагогическом образовании: [сборник трудов. III Всеросс. науч.-практ. интернет-конференции]*. – 55 с.

13. Пушкарь А. И. Педагогический дизайн мультимедийного образовательного пространства / А. И. Пушкарь, Т. И. Лепейко // *Бизнес Информ.* – 2011. – № 6. – С. 178–180.

14. Байков А. С. Педагогические аспекты создания интерфейса электронных средств образовательного назначения для высшей школы: автореф. дисс. на соискание уч. степени канд. пед. наук : спец. 13.00.01 "Общая педагогика, история педагогики и образования" / А. С. Байков. – Рязань, 2008. – 23 с.

References:

1. Chyrva O. Ch. *Pedahohichniy dyzain yak stratehiia stanovlennia proektnoi kultu-ry dyzainera* / O. Ch. Chyrva // *Visnyk Kharkivskoi derzhavnoi akademii dyzainu i mystetstv. Mystetstvoznavstvo. Arkhytektura.* – 2013. – № 3. – S. 51-53. – *Rezhym dostupu:* http://nbuv.gov.ua/UJRN/had_2013_3_15.
2. *Definitions of Instructional Design* [Електронний ресурс] / *Education University of Michigan.* – *Режим доступа:* <http://www.umich.edu/~ed626/define.html>.
3. Uvarov A. Yu. *Pedagogicheskiy dizayn* [Tekst] / A. Yu. Uvarov // *Informatika.* – 2003. – №30. – S. 2 – 31.
4. Denysenko S. M. *Pedahohichniy dyzain u suchasnomu osvithomu protsesi.* *Visnyk Zhytomyrskoho derzhavnoho universytetu imeni Ivana Franka* (3 (81)), 2015. – С. 79-83.
5. Nagaeva I.A. *Pedagogicheskiy dizayn i pedagogicheskoe proektirovanie: problemy i perspektivy* / I.A. Nagaeva // *Informatizatsiya i svyaz.* – 2012. - № 4 – S. 61–64
6. Astvatsaturov G. *Pedagogicheskiy dizayn multimedijnogo uroka* / G. Astvatsaturov // *Uchitel.* - 2006. - № 6. - С. 10-15
7. Bulanova T. V. *Pedagogicheskiy dizayn informatsionnoy uchebnoy sredy* / T. V. Bulanova, V. A. Starodubtsev, O. B. Shamina // *Problemy informatiki.* – 2012. - № 5. – S. 208–212.
8. Tymenko V. P. *Pedahohichniy dyzain u vyshchyykh profesiynykh navchalnykh zakladakh tekhnichnoho profilu* / V. P. Tymenko // *Materialy Vseukrainskoi naukovo-praktychnoi internet-konferentsii «Dyzain-osvita maibutnikh fakhivtsiv na su-chasnomu etapi osvithoi praktyky».* – Sektsiia № 3. *Informatsiini tekhnolohii v dyzain-osviti.* – С. 133-147.
9. Krechetnikov K. G. *Pedagogicheskiy dizayn i ego znachenie dlya informatsionnykh obrazovatelnykh tekhnologiy: [materialy XVI Mezhdunar. konf. "Primenenie novyykh tekhnologiy v obrazovanii" (Troitsk, 28-29*

iyunya 2005 g.) [Yelektronniy resurs] / K. G. Krechetnikov. – Rezhim dostupu: <http://ito.edu.ru/2005/Troitsk/2/2-0-9.html>.

10. Mergel B. (1998). *Instructional Design & Learning Theory* [Електронний ресурс] / B. Mergel. – Режим доступу: <http://www.usask.ca/education/coursework/802papers/mergel/brenda.htm>.

11. Siemens G. (2002). *Instructional Design in Elearning* [Електронний ресурс] / G. Siemens. – Режим доступу: <http://www.elearnspace.org/Articles/InstructionalDesign.htm>.

12. Sapugletsev I. N. *Pedagogicheskiy dizayn v usloviyakh IKT-infrastruktury obrazovatelnoy sredy* [Yelektronniy resurs] / I. N. Sapugletsev // *Innovatsionnye napravleniya v pedagogicheskom obrazovanii: [sbornik trudov. III Vseross. nauch.-prakt. internet-konferentsii]*. – 55 с.

13. Pushkar A. I. *Pedagogicheskiy dizayn multimediyhnogo obrazovatel'nogo prostranstva* / A. I. Pushkar, T. I. Lepeyko // *Biznes Inform.* – 2011. – № 6. – С. 178–180.

14. Baykov A. S. *Pedagogicheskie aspekty sozdaniya interfeysa elektronnykh sredstv obrazovatel'nogo naznacheniya dlya vysshey shkoly* : avtoref. diss. na soiskanie uch. stepeni kand. ped. nauk: spets. 13.00.01 "Obshchaya pedagogika, istoriya pedagogiki i obrazovaniya" / A. S. Baykov. – Ryazan, 2008. – 23 s.